

Herroeping van adoptie nooit te laat?

99

Voor iedereen is vanzelfsprekend dat sprake is van vrijheid van meningsuiting, uiting van religie en van seksuele geaardheid. Kortom zaken die gerelateerd zijn aan het kunnen ontwikkelen en uiten van de eigen identiteit. In sommige gevallen miskent de wetgever – onbedoeld – het kunnen hebben of hervinden van de eigen identiteit. Dit doet zich bijvoorbeeld voor indien de vorige wens bestaat een eerdergedane adoptie te herroepen, maar het blijkt dat de wettelijke termijn die hiervoor is gesteld reeds is verstreken. De rechtspraak die de afgelopen tien jaar op dit gebied is geweest, houdt terecht veel rekening met het hervinden van die identiteit en getuigt van respect voor het privéleven van de geadopteerde in kwestie die weer terug wil naar zijn familieband aangewezen door zijn geboorte. De wettelijke termijn die wordt gesteld voor de herroeping van de adoptie wordt hierbij geacht strijdig te zijn met art. 8 EVRM, het recht op privé-, familie- en gezinsleven.

Art. 1:232 lid 2 BW stelt als voorwaarden voor herroeping van de adoptie dat:

- de herroeping in het kennelijke belang van de geadopteerde is;
- de rechter van de redelijkheid van de herroeping in gemoede overtuigd is;
- het verzoek niet eerder is ingediend dan twee jaar en niet later dan vijf jaar na de dag waarop de geadopteerde meerderjarig is geworden.

Indien de adoptie wordt herroepen dan heeft deze gevolgen vanaf de dag waarop de uitspraak in kracht van gewijsde is gegaan (art. 1:232 lid 3 BW). Dit houdt dus in dat de familierechtelijke betrekking die door de adoptie tussen de adoptiefouders en de geadopteerde (en diens kinderen!) is ontstaan, ophoudt te bestaan en dat de familierechtelijke betrekking die voor de adoptie bestond weer herleeft. De wetgever heeft geregeld dat een herroeping van een adoptie tot de mogelijkheden behoort omdat het kind later toch meer op zijn plaats kan blijken in het familieverband aangewezen door zijn geboorte. Met andere woorden de wetgever heeft hierbij oog gehad voor de belangen van de geadopteerde in kwestie en diens identiteit c.q. de mogelijkheid om die te (kunnen) hervinden.

Het is ook enkel aan de geadopteerde zelf om een herroepingsverzoek in te dienen. Zijn juridisch en/of biologische ouders en/of adoptiefouders zijn hiertoe niet bevoegd. De geadopteerde in kwestie is hiertoe enkel bevoegd vanaf zijn 20e tot en met zijn 22e levensjaar. Deze driejaarstermijn is al verruimd door de wetgever daar deze eerder één jaar betrof

(niet eerder dan twee jaar en niet later dan drie jaar na de dag waarop de geadopteerde meerderjarig was geworden diende het herroepingsverzoek te worden gedaan). In de zaak die speelde voor het Gerechtshof Amsterdam d.d. 6 november 1997, FJR 1998, p. 46.1 werd reeds de onbillijkheid van het strikt vasthouden aan die termijn wanneer dit geen enkel belang diende onderkend. In die zaak was de verzoekster in kwestie nota bene maar zeven maanden te laat met haar herroepingsverzoek.

Verzoekster in kwestie was ook pas recentelijk met de mogelijkheid tot herroeping bekend geworden. Het hof overwoog dat de bezinningsperiode die aan de éénjaarstermijn ten grondslag lag dan wel erg illusoir zou worden.

De voorwaarden dat de herroeping in het kennelijke belang van de geadopteerde is en dat de rechter van de redelijkheid van de herroeping in gemoede overtuigd is, hangen zeer nauw met elkaar samen. Veelal heeft zich al een langdurig proces afgespeeld voordat de geadopteerde een herroepingsverzoek indient. Hij of zij zal zijn eigen bijzondere en specifieke belangen daarvoor hebben. In de rechtspraak komen ook gevallen voor waarin, in tegenstelling tot hetgeen wellicht de verwachting is bij herroepingsverzoeken, nog steeds een goed contact bestaat met de adoptiefouders, maar ook een goed contact is ontstaan of altijd heeft bestaan met de biologische ouders. Zeker wanneer de adoptiefouders zich scharen achter het verzoek van de geadopteerde en de geadopteerde goed gemotiveerd aan kan geven waarom en dat het voor diens identiteit of het hervinden daarvan van groot belang is dat hij of zij weer terugkeert naar het familieverband aangewezen door geboorte, heeft een herroepingsverzoek veel kans van slagen. De rechterlijke toetsing is streng, doch ook rechtvaardig en er wordt, zo leert de ervaring, goed en zorgvuldig acht geslagen op de bijzondere merites van elke zaak.

Een groter obstakel vormt veelal de wettelijke termijn waarbinnen de herroeping dient plaats te vinden. Immers de wet is duidelijk: ingediende verzoeken buiten die termijn (en derhalve voor de 23^e! leeftijd) zijn niet-ontvanke-lijk. Dit terwijl het proces omtrent het vinden of herontdekken van de eigen identiteit dan vaak pas gaande is of wellicht juist net begint.

De wettelijke termijn die is gesteld aan het herroepingsverzoek is ingegeven vanuit verschillende invalshoeken. De wetgever wil hiermee bewerkstelligen dat:

- voorkomen wordt dat louter materiële of zelfs onedele motieven te veel speelruimte krijgen (denk aan een enorme erfenis die op stapel staat bij de biologische ouders);
- voorkomen wordt dat herroeping als dreigmiddel wordt gebruikt om zo enkele verlangens in te willigen;

1. Mr. I. van Dijk-van Oosterhout is advocaat en mediator te 's-Hertogenbosch.

- voorkomen wordt dat de positie van de echtgenoot/echtgenote en of de kinderen die ook in familierechtelijke betrekking met de adoptiefouders staan, te veel afhangt van de handelingen van de geadopteerde.

Met de wettelijke termijn is dan ook de rechtszekerheid van de adoptiefouders en de bloedverwanten van de geadopteerde gediend, alsmede de algehele rechtszekerheid.

Diverse lagere rechters (ook in nog niet gepubliceerde uitspraken) hebben de wettelijke termijn al buiten toepassing gelaten. De Rechtbank Groningen was vrij kort in de overwegingen van haar uitspraak d.d. 4 juli 2000, *FJR* 2000/96 die tot de buiten toepassing van deze termijn leidden. Volgens de rechtbank bestaat tussen verzoeker en zijn biologische vader en moeder familie- en gezinsleven in de zin van art. 8 EVRM. De termijn van art. 1:231 lid 2 BW vormt een inbreuk op dat familie- en gezinsleven, nu deze aan het scheppen van een juridische band in de weg staat. NB: in deze zaak had de adoptievader verklaard met het verzoek in te stemmen zodat geen enkel in rechte te beschermen belang zich meer tegen toewijzing van het verzoek verzette.

Meer gemotiveerd is de uitspraak van de Rechtbank 's-Hertogenbosch d.d. 10 juni 2008, *LJN* BN6040, *JPF* 2011/5, m.nt. P. Vlaardingerbroek. Ten aanzien van de ontvankelijkheid overweegt de rechtbank dat de mogelijkheid tot herroeping van een adoptie rechtstreeks betrekking heeft op de uitoefening van het recht op respect voor het privéleven van de man – in die zin dat hij niet langer juridische banden met zijn adoptiefouders heeft – en van zijn familie- en gezinsleven met zijn biologische vader dat volgens art. 8 EVRM bescherming verdient. De beperking van de termijn waarbinnen een verzoek tot herroeping van de adoptie kan worden ingediend is aldus te beschouwen als een bij wet voorziene inmenging door het openbaar gezag in het recht op privé-, familie- en gezinsleven van de man.

Volgens de rechtbank komt het vervolgens aan op de vraag of deze inmenging in een democratische samenleving noodzakelijk is in het belang van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen. De rechtbank vat dit kernachtig samen door te stellen dat aldus de vraag is of de termijnstelling van art. 1:231 lid 2 BW moet worden beschouwd als een inmenging die noodzakelijk is ter bescherming van de rechten en vrijheden van anderen. De rechtbank beantwoordt deze vraag ontkennend. Immers volgens de rechtbank valt niet in te zien dat de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen alleen kan worden gewaarborgd door de herroeping van adoptie slechts gedurende een beperkte termijn mogelijk te maken. Dergelijke belangen kunnen immers ook bij beoordeling van een later gedaan verzoek worden meegewogen. Dit klemmt volgens de rechtbank temeer nu de termijnbeperking ertoe leidt dat een dergelijke, ongetwijfeld zeer ingrijpende, keuze moet worden gemaakt op jonge

leeftijd en dat niet valt uit te sluiten dat de verzoeker in kwestie in die periode onvoldoende in staat is de reikwijdte van die keuze te overzien.

De Rechtbank Alkmaar voegde daar in haar uitspraak van 20 oktober 2010, *LJN* BQ6551 nog aan toe dat het opbouwen van familiebetrekkingen met de oorspronkelijke ouder(s) en het afstand nemen tot de adoptiefouders lange tijd kan duren en daardoor tot een – lange – termijnoverschrijding.

Het moge duidelijk zijn dat in beide zaken de rechtbank de verzoekers ontvankelijk achtten in hun verzoek en dat beide herroepingsverzoeken zijn gehonoreerd.

De vraag doet zich voor of de rechterlijke toets die nu steeds wordt uitgevoerd ten aanzien van de ontvankelijkheid niet dient te leiden tot een wetsaanpassing. Wanneer thans steeds met een beroep op art. 8 EVRM de wettelijke termijn buiten toepassing wordt gesteld, is de rechtszekerheid dat buiten de wettelijke termijn de adoptie niet kan worden herroepen immers niet langer een gegeven. De overige redenen om een wettelijke termijn te stellen zoals de wetgever deze voor ogen had, kunnen door de rechter in de procedure worden getoetst. Immers voor een zoektocht naar de eigen identiteit en het vinden van de eigen plaats in het familieverband aangewezen door de geboorte kan het nooit te laat zijn.